

Ναυπάκτου Ἱερόθεος: σαφῆ τα ὅρια μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης.

Μητροπολίτης Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεος.

Ἡ διακονία στήν Ἐκκλησία κατά τήν περίοδο τῆς πανδημίας τοῦ Μητροπολίτου [Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου](#) Ἱεροθέου

(Τό πλήρες κείμενο τῆς εἰσήγησης στό 6ο Φόρουμ Δελφῶν, στό Ζάππειο Ἀθηνῶν, 13 Μαΐου 2021)

Τόν προηγούμενο χρόνο ἐνέσκυψε καί στήν Πατρίδα μας, λόγω τῆς παγκοσμιότητας, ἡ πανδημία τοῦ ἰοῦ sars-cov-2, πού προκάλεσε τήν λοιμωξη-ἀσθένεια covid-19, ἡ ὁποία ταλαιπώρησε πολλούς ἀνθρώπους καί πολλούς ὀδήγησε στόν θάνατο.

Αὐτή ἡ πανδημία ἐξελίχθηκε σέ δύο φάσεις, ἡ πρώτη ἀπό τόν Φεβρουάριο μέχρι τόν Μάρτιο τοῦ 2020 καί ἡ δεύτερη ἀπό τόν Ὀκτώβριο μέχρι τέλος τοῦ 2020 καί συνεχίζεται καί ἐφέτος.

Καί στίς δύο φάσεις κλήθηκα, χωρίς νά τό ἐπιδιώξω, νά παίξω ἕναν ρόλο, συγκεκριμένα νά διακονήσω τήν Ἐκκλησία, τήν μέν πρώτη φορά ὡς Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου, τήν δέ δεύτερη φορά ὡς ἐπιλεγείς νά κάνω τό ἐμβόλιο κατά τοῦ κορωνοϊοῦ ἀπό τούς πρώτους, στήν θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, γιά ποικίλους καί διαφόρους λόγους.

Θεωρῶ ὅτι ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος χειρίσθηκε τό θέμα αὐτό μέ θαυμαστή διάκριση, ἀκολουθώντας τήν ἀριστοτελική ἀρετή, ἡ ὁποία βρίσκεται μεταξύ τῆς ὑπερβολῆς καί τῆς ἐλλείψεως.

Στήν μικρή αυτή εισήγηση θά προσπαθήσω νά παρουσιάσω μέ κάθε συντομία τέσσερεις συγκρούσεις, οί όποιες άρχισαν νά εμφανίζονται μέσα στήν κρίση αυτή, ή όποία ήταν καί κοινωνική καί έκκλησιαστική, καί τήν όποία κλήθηκα νά αντιμετωπίσω. Τόσο ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος όσο καί ό εκπρόσωπός της κληθήκαμε νά αντιμετωπίσουμε τέσσερεις αναφυόμενες συγκρούσεις.

Η πρώτη σύγκρουση πού θά μπορούσε νά γίνη ήταν μεταξύ Έκκλησίας καί Πολιτείας. Υπάρχουν διακριτοί ρόλοι μεταξύ Έκκλησίας καί Πολιτείας καί αυτοί οί ρόλοι φαίνονται από τήν όλη παράδοση του Γένους μας καί τής Έκκλησίας, αλλά διατυπώθηκαν καί στό έν ισχύι Σύνταγμα τής Χώρας.

Η Πολιτεία καλεΐται νά υπηρετήση τόν άνθρωπο στίς κοινωνικές του σχέσεις καί νά ενδιαφερθί για τήν κατοχύρωση τής κοινωνικής του έλευθερίας, τήν διαφύλαξη τών ατομικών του ελευθεριών, τήν ανάπτυξη τής προσωπικότητός του διά τής παιδείας, τήν άρμονική συνύπαρξη όλων τών ανθρώπων σέ ένα κοινωνικό σύνολο.

Μέσα σέ αυτές τίς ύποχρεώσεις τής Πολιτείας είναι καί ή προστασία τής υγείας τών πολιτών.

Στό Σύνταγμα μέ τό άρθρο 3 καθορίζονται οί σχέσεις τής Πολιτείας καί τής Έκκλησίας, μέ τό άρθρο 13 προστατεύεται ή έλευθερία τής θρησκευτικής συνείδησης καί ή απόλαυση τών ατομικών καί πολιτικών δικαιωμάτων, καί μέ τό άρθρο 5 προστατεύεται τό δικαίωμα τής ελεύθερης ανάπτυξης τής προσωπικότητος του ανθρώπου, ή απόλαυση τής απόλυτης προστασίας τής ζωής, τής τιμής καί τής έλευθερίας τών πολιτών χωρίς διακρίσεις, καθώς επίσης απαγορεύονται οί περιορισμοί τής ελεύθερης κίνησης καί εγκατάστασης στήν Χώρα καί προστατεύεται τό δικαίωμα καθενός στήν προστασία τής υγείας καί τής γενετικής του ταυτότητας.

Όμως, στό συγκεκριμένο άρθρο (5ο) πού αναφέρεται στήν απαγόρευση μέτρων πού περιορίζουν σέ όποιονδήποτε Έλληνα τό ατομικό του δικαίωμα για τήν ελεύθερη κίνηση προστίθεται έρμηνευτική δήλωση, πού έχει ισχύ συνταγματικού άρθρου, κατά τήν όποία δέν περιλαμβάνονται (στήν απαγόρευση) «ή λήψη μέτρων πού επιβάλλονται για τήν προστασία τής δημόσιας υγείας ή τής υγείας ασθενών, όπως ό νόμος όρίζει».

Βάσει αυτής τής συνταγματικής διατάξεως έξεδόθησαν άφ' ενός μέν ή πράξη νομοθετικού περιεχομένου, άφ' έτέρου δέ οί διυπουργικές αποφάσεις, πού αναφέρονται στήν «προστασία τής δημόσιας υγείας, ή τής υγείας τών ασθενών».

Η Έκκλησία τής Ελλάδος, τής όποίας άρμόδιο όργανο είναι ή Ίεραρχία τής Έκκλησίας καί ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος, έχει έργο νά κατευθύνη τούς Χριστιανούς στήν ένωση καί κοινωνία μέ τόν Χριστό, νά διδάσκη στούς Χριστιανούς τό θέλημα του Θεού, νά θεραπεύη τά ψυχικά τους άσθενήματα, νά τηρή τούς όρους καί τούς κανόνες τών Τοπικών καί Οικουμενικών Συνόδων καί όλα εκείνα πού σχετίζονται μέ αυτά.

Φυσικά, ἡ Ἐκκλησία ζῆ καί ἐργάζεται μέσα στήν ἱστορία, καί μέσα ἀπό τό σύστημα τῆς συναλλαγῆς ἀποδέχεται τήν καλῶς εὐνομούμενη Πολιτεία, προσεύχεται ὑπέρ τῶν ἀρχόντων, ὥστε νά νομοθετοῦν γιά τήν διαβίωση τῶν πολιτῶν καί τήν κοινωνική εἰρήνη. Ὅμως, σέ θέματα πίστεως ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πρ. ε΄, 29).

Ἐπειδή κατά βάση οἱ πολιτικοί ἡγέτες εἶναι βαπτισμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ρήξη μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας δέν εἶναι ἔντονη, ἀλλά ὅπωςδήποτε πρέπει νά καθορίζονται τά ὅρια μεταξύ τους καί οἱ διακριτοί ρόλοι τους.

Στήν περίπτωση τῆς πανδημίας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στήν σωματική υἰγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἐνδιαφέρονται τόσο ἡ Ἐκκλησία ὅσο καί ἡ Πολιτεία, γιά διαφορετικούς σκοπούς ἢ κάθε μιά ἀπό αὐτές. Κατά τήν Ἐκκλησία ἡ σωματική υἰγεία δέν ἀπολυτοποιεῖται, ἀλλά βοηθᾶ γιά τήν πνευματική υἰγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τό συναμφοτέρω, ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή καί σῶμα. Ἐπειτα, καί ἡ Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται γιά τήν μή μετάδοση τῆς ἀσθένειας στούς ἄλλους ἀπό ἀγάπη, γιατί ἡ ἀσθένεια εἶναι ἕνας πειρασμός.

Ἔτσι, μέ ὅσα ὑποστήριξα στίς δημόσιες ἐμφανίσεις μου, ἐπεδίωκα νά βρῶ μιά χρυσή τομή, ὥστε νά ἐξυπηρετῆται ὁ ὅλος ἄνθρωπος καί, φυσικά, νά μή γίνῃ σύγκρουση μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας στό θέμα τῆς πανδημίας πού ἀφορᾶ τήν υἰγεία τῶν πολιτῶν.

Ἡ δεύτερη σύγκρουση πού θά μπορούσε νά γίνῃ τήν περίοδο αὐτή ἦταν ἡ σύγκρουση μεταξύ Πίστεως καί Ἐπιστήμης. Πρέπει νά τονισθῇ ὅτι στήν μακραίωνη ἐκκλησιαστική παράδοση, ὅπως καθορίσθηκε κυρίως ἀπό τούς Πατέρας τοῦ 4ου αἰῶνος, δέν ἔγινε ποτέ σύγκρουση μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης.

Οἱ Πατέρες, ὅπως τό βλέπουμε στόν Μέγα Βασίλειο, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης κ.ἄ., δέχονταν τά πορίσματα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς τους, σπούδασαν αὐτήν τήν ἐπιστήμη καί δέν ἔρχονταν σέ διάσταση μαζί της.

Ὁ Μέγας Βασίλειος στήν «Ἐξαήμερο», δηλαδή στήν ἐρμηνεία πού ἔκανε τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, προσέλαβε τά ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐποχῆς του καί τά ἐνέταξε μέσα στήν προοπτική

της θείας Άποκαλύψεως. Αυτό γίνεται κυρίως με την ιατρική έπιστήμη, που αποβλέπει στην θεραπεία ποικίλων ασθενειών.

Όμως, ή σύγκρουση μεταξύ πίστεως και έπιστήμης έγινε στην Δύση κατά τον Μεσαίωνα, αλλά με άλλη προοπτική, γιατί αυτή ή σύγκρουση έγινε μεταξύ του κοσμοειδώλου της μεταφυσικής και της αναπτύξεως των έπιστημών, με την αποδέσμευσή τους από την μεταφυσική.

Άντίθετα, οί Πατέρες της Έκκλησίας ποτέ δέν αποδέχθηκαν τό κοσμοείδωλο της μεταφυσικής, γι' αυτό δέν ήλθαν σέ αντίθεση με την έπιστήμη της εποχής τους.

Άκριβώς, αυτός είναι ό λόγος γιά τον οποίο υπάρχουν σαφή όρια μεταξύ πίστεως και έπιστήμης. Η πίστη είναι «έπιστήμη των θείων», όπως την αποκαλεί ό Άγιος Διονύσιος ό Άρεοπαγίτης, και αυτή ή γνώση γίνεται με τον νοϋ, ενώ ή ανθρώπινη έπιστήμη ασχολείται με τά αισθητά, τά κτιστά και χρησιμοποιεί ως όργανο την λογική. Όπότε, υπάρχει διτή μεθοδολογία ως προς την γνώση του Θεού και την γνώση του κόσμου, που σημαίνει ότι δέν υπάρχει ένιαία μεθοδολογία.

Έπρεπε, λοιπόν, στό θέμα της πανδημίας που ανέκλυσε νά κρατήσουμε την ισορροπία μεταξύ πίστεως και έπιστήμης, μεταξύ θεολογίας και έπιστήμης, μεταξύ «έπιστήμης των θείων» και «έπιστήμης των ανθρώπινων», δηλαδή νά βρεθούν τά όρια μεταξύ τους, ώστε νά μή φθάσουμε στον Μεσαίωνα όπου έγιναν τρομερές συγκρούσεις γιά έπιστημονικά ζητήματα, ήτοι καύση βιβλίων, θάνατοι διά της πυρᾶς κ.ᾶ.

Φυσικά, ή έπιστήμη πρέπει ή ίδια νά θέτη κανόνες βιοηθικούς, αλλά και ή θεολογία νά προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο θά εκφράζεται, γιατί υπάρχουν πολλά και ποικίλα θεολογικά ρεύματα που κυκλοφορούν σήμερα και γι' αυτό πρέπει νά τίθενται σταθερά και αυθεντικά θεολογικά κριτήρια.

Η τρίτη σύγκρουση που άρχισε κάπως νά εμφανίζεται κατά την περίοδο της πανδημίας ήταν ή έσωτερική σύγκρουση μεταξύ Ίερᾶς Συνόδου και μελών της Έκκλησίας.

Η Έκκλησία είναι Σῶμα Χριστού και κοινωνία θεώσεως, δέν είναι ένα ανθρώπινο σωματείο, αλλά Θεανθρώπινο Σῶμα. Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί αυτό τό Σῶμα προσδιορίζεται καθαρά στίς Οικουμενικές Συνόδους, από τους Πατέρες, οί όποιοι ήταν Θεόπνευστοι, και καθόρισαν αυτόν τον τρόπο με όρους, που είναι τά όρια μεταξύ ἀληθείας και πλάνης, και με ιερούς Κανόνες.

Έτσι, διασώζεται θαυμαστώσ ό ιερός Θεσμός που συγκροτεί τό Άγιον Πνεϋμα -«όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Έκκλησίας»- και τό χάρισμα κάθε μέλους της Έκκλησίας.

Συμβαίνει στην Έκκλησία ό,τι και στό Νοσοκομείο-Θεραπευτήριο γιά τίς σωματικές ασθένειες, όπου υπάρχει και ή θεσμική όργάνωση, με την διοίκηση, αλλά και τό ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, και γι' αυτό δέν πρέπει νά υπάρχει σύγκρουση μεταξύ αυτών, αφού και οί δύο έξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό, με διαφορετικό τρόπο ό καθένας.

Όμως, συχνά παρατηρείται σέ διάφορες κρίσεις, όπως και στην πρόσφατη υγειονομική κρίση, νά γίνονται συγκρούσεις -μικρές ή μεγάλες- μεταξύ του θεσμού της Έκκλησίας και των χαρισμάτων των μελών της. Τό γράφω αυτό πολύ συμβατικά, γιατί και ό ιερός θεσμός είναι χάρισμα.

Έν πάση περιπτώσει πολλές φορές παρατηρείται δυσλειτουργία μεταξύ των μελών της Έκκλησίας, γιατί άλλες φορές ή Ίερά Σύνοδος μπορεί προς στιγμή νά ενεργή κατά παρέκκλιση από τίς άρμοδιότητές της, και άλλοτε οί πιστοί νά υπερβαίνουν τά όριά τους και νά παρερμηνεύουν τίς αποφάσεις της. Συνήθως τέτοιες παρεκκλίσεις θεραπεύονται με τον χρόνο από τό Άγιον Πνεϋμα, που δρᾶ και ενεργεί στην Έκκλησία.

Πάντως, αυτήν την περίοδο προσπαθούσαμε να μην υπάρξουν μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ Ίερᾶς Συνόδου καί τῶν μελῶν της. Μέ τις Συνοδικές αποφάσεις καί τόν δημόσιο λόγο ἐπιδιωκόταν να ὑπάρχει, κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐξισορρόπηση τῶν πραγμάτων γιά τό καλό τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δέν πάσχει μόνον ἀπό σωματικές ἀσθένειες, ἀλλά καί ἀπό ψυχολογικές, νευρολογικές καί πνευματικές ἀσθένειες.

Ἡ τέταρτη σύγκρουση πού θά μπορούσε να δημιουργηθῆ ἦταν μεταξύ Ἐκκλησίας καί Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μιᾶ παράδοση πού προέρχεται ἀπό τό παρελθόν, ἀπό τόν 19ο αἰῶνα πρό Χριστοῦ μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στόν Πατριάρχη Ἀβραάμ μέχρι τόν 21ο αἰῶνα μ.Χ., δηλαδή παράδοση σαράντα περίπου αἰῶνων.

Τά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης λειτουργοῦν μέ ἕναν σύγχρονο τρόπο, πού καθορίζει ὁ Κυβερνοχῶρος, καί ἀναφέρεται στήν ἐνημέρωση τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καί ἐπηρεάζεται ἀπό τήν νοοτροπία του. Οἱ ἀνθρωποι πού ἐργάζονται στά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης ἔχουν ὑπ' ὄψη τους τόν νεωτερικό καί μετανεωτερικό ἄνθρωπο πού διακρίνεται ἀπό τήν κυριαρχία τῆς λογικῆς, τῶν αἰσθήσεων ἢ τήν ἀμφισβήτησή τους, καί τήν πολυπλοκότητα τῶν σχέσεων, ἀπηλλαγμένων ἀπό ἀναστολές, ἠθικά συστήματα κ.ἄ.

Ὅταν, λοιπόν, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας πρέπει να περάση στά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης πρέπει να γίνεται μέ ἕναν ἰδιαίτερο καί προσεκτικό τρόπο. Οἱ δημοσιογράφοι, πού ἐκφράζουν, συνήθως, τίς κυρίαρχες τάσεις πού ὑπάρχουν στήν κοινωνία καί ἀποβλέπουν στήν ἐνημέρωση τοῦ μετανεωτερικοῦ ἀνθρώπου, κάνουν τό ἔργο τους μέ τά σύγχρονα ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐπικοινωνίας.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἐκκλησίας πρέπει να γνωρίζη καλά τόν ρόλο του, τίς ἀποφάσεις τῆς Ίερᾶς Συνόδου, τήν ὅλη θεολογική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τόν σύγχρονο ἐπικοινωνιακό λόγο, μέσα ἀπό τόν ὁποῖο θά περάση αὐτό τό μήνυμα, ὥστε κατά τό δυνατόν, να μή προκαλέση μέ τρόπο ἀρνητικό οὔτε τούς ἀθέους, οὔτε τούς ἀδιαφόρους, οὔτε τούς θερμόαιμους Χριστιανούς.

Εἶναι, ὄντως, δύσκολο αὐτό τό ἔργο, γιατί ἄλλη εἶναι ἡ γλώσσα μέ τήν ὁποία πρέπει ὁ Κληρικός να ὁμιλῆ στό ἐκκλησίασμα, μέ τό κήρυγμα, καί ἄλλη εἶναι ἡ γλώσσα μέ τήν ὁποία πρέπει να ὁμιλῆ στόν δημόσιο λόγο μέσα ἀπό τά ποικίλα Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, ἱστοσελίδες) καί στούς ποικίλους ἐκπροσώπους τῶν Μέσων αὐτῶν.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι κατά τόν καιρό τῆς πανδημίας, τόσο στήν πρώτη ὅσο καί στήν δεύτερη περιόδῳ της πού κλήθηκα να διακονήσω τήν Ἐκκλησία στόν καίριας σημασίας ρόλο τοῦ Ἐκπροσώπου Τύπου τῆς Ίερᾶς Συνόδου καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἶχα βαθύτατη ἐπίγνωση ὄλων αὐτῶν τῶν κινδύνων πού προανέφερα, ἐννοῶ τῶν ἐνδεχομένων συγκρούσεων μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, μεταξύ θεολογίας καί ἐπιστήμης, μεταξύ Ίερᾶς Συνόδου καί μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ Ἐκκλησίας καί Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης, καί προσπαθοῦσα μέ ὅσες δυνάμεις ἔχω να τίς ἀποτρέψω.

Βεβαίως, ἦταν ἐπαχθές τό ἔργο αὐτό, ἐπικίνδυνο, σχεδόν «αὐτοκαταστροφικό», ὅπως τό χαρακτήρισε ἕνας δημοσιογράφος. Δέχθηκα ἐπαίνους καί ψόγους ἀπό ὄλες τίς πλευρές, ἀλλά τό ἔκανα μέ ὑπακοή στήν Ἐκκλησία, χωρίς ἀτομική ἰδιοτέλεια καί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι θά τό κρίνη ἡ ἱστορία καί ὅπωςδήποτε ὁ Θεός, ὁ Ὅποῖος βλέπει τό βάθος τῆς καρδίας μας.

Καί τελικά χαίρομαι ἐπειδή θά μέ κρίνη ὁ Θεός πού βλέπει «τόν ἔσω ἄνθρωπο» καί ὄχι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι βλέπουν ἐξωτερικά καί, συνήθως, εἶναι πολύ σκληροί.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως

